

Жлудько Віра Миколаївна

ІГРОДИЗАЙН ЯК ЧИННИК ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сьогодні педагогіка, обравши національно-гуманістичний вектор свого розвитку, акцентує актуальні напрями духовного виховання майбутнього носія української культури. В першу чергу це стосується мистецтва, художньої педагогіки, дизайн-освіти, оскільки вони забезпечують невичерпні можливості духовного зростання через традиції художньої творчості, сучасну естетику і дизайн. Нині духовно-творчий розвиток особистості виступає запорукою сталого демократичного майбутнього України, її входження в одухотворений світ цінностей.

Життя кожної особистості – це шлях її духовного зростання. Розглянемо що таке «дух», «духовність», «духовна особистість» з різних точок зору. У «Законі Божому» знаходимо релігійне трактування поняття «духу», який стоїть в людині над тілом і душею та проявляється, зокрема, як совість, як прагнення Бога. Совість спонукає людину виконувати вказане Богом, за виконання чого – винагородження втіхою, а у протилежному випадку – покарання відчуттям докори совісті. Прагнення Бога пояснюється постійним незадоволенням людиною усім земним і стремлінням до чогось ідеального, живого спілкування з Господом, Любов до якого перевершує любов до себе і переноситься на інших.

В культурі дух є ніби спресованим результатом духовних пошуків поколінь, тому містить в собі різні модифікації, втілюючись у надособових формах, до яких належить і мистецтво, і форми естетичного досвіду. «Будь-яка культура, - стверджував М. Бердяєв, - це культура духу; будь-яка культура має духовне підґрунтя – вона є продуктом творчої роботи духу...».

За В. Франкліном, духовна особистість – це «буття, націлене духом», що допомагає людині піднятися «до чогось більшого, ніж життєва даність». Духовна особистість прагне творчості.

Мистецтво загалом і дизайн, безпосередньо, є естетичними засобами вираження духовного в людині. Як в мистецтві, так і в дизайні домінує естетизм як тип духовності. За Ф. Шілером об'єднавчим началом чуттєвої та розумної природи людини є естетичне: «Людина чуттєва може стати розумною лише тоді, коли спершу зробиться естетичною».

Обґрунтуємо нашу концепцію креативно-духовного підходу до практики ігродизайну методологічними положеннями філософії та естетики. Гегель, зокрема, з позицій об'єктивного ідеалізму тлумачив діяльність як всепроникаючу характеристику Абсолютного духу, породжену іманентною потребою останнього у самозмінюванні. Головну роль він відводив духовній діяльності та її вищій шкалі – рефлексії. Інший видатний філософ С. Кіркегор виходив з духовних інтересів самої особистості. Його суб'єктивна діалектика виступає засобом аналогічного сходження людини до Бога, за якою особистість проходить три стадії: естетичну, етичну, релігійну. Спираючись певною мірою на принцип гегелівської тріади, він визначає типи людської духовності «по-висхідній» - від естетичного, через етичне до вищого – релігійного.

З педагогічної точки зору духовність – це рефлексія, зверненість свідомості людини до себе, з метою формування свого внутрішнього світу в гуманному і сакральному спрямуванні.

Спрямування розвитку усіх типів духовності учнів і студентів найефективніше здійснювати на основі звернення до українських релігійних першоджерел – християнської тематики. В педагогіці вона виступає як світоглядно-аксіологічний базис. Тому видатна українська вчена-педагог С. Русова рекомендувала звертатися педагогам до тем-першоджерел: народних традицій, християнських істин, як основ духовного пізнання і розвитку особистості. Задля українських дітей С. Русова пропонувала педагогам впроваджувати релігійне виховання на основі християнської моралі і

першоджерел (наприклад, Вертепу), народних традицій релігійних свят (Різдва, Маковія, Спаса, Великодня).

Отже, усвідомлення понять «дух», «духовність», як релігійно-світоглядних векторів педагогічного дизайну має постійно спрямовувати художньо-ігрову діяльність студентів на широке коло духовних цінностей, на пошук особистісних шляхів до них, а не тільки на естетичний розвиток. Єдність естетичного і релігійного одухотворює особистість.

Відтак, мистецька і технологічна освіта через художньо-емоційний досвід і вплив здійснюють основні функції розвитку особистості – стають носіями і каталізаторами високої людської духовності. Досягнення єдності емоційного і раціонального є, безперечно, вимогою всіх дисциплін. Однак сутність художніх емоцій в ігродизайні полягає, перш за все, в їх безкорисливості, катарсичності, естетичності, а значить, – духовності.

Ігродизайн розглядається нами як інтегрована художньо-ігрова діяльність, яка передбачає креативний духовно-творчий підхід щодо формування готовності майбутнього вчителя початкових класів до навчання ігродизайну молодших школярів. Креативність ми співвідносимо із продуктивністю функціонування уяви і мислення, а духовність – із станом емоційно-почуттєвої сфери, рівнем світоглядного-естетичного розвитку особистості.

Формування майбутнього учителя початкових класів як високодуховної особистості в ігродизайні здійснюється через кольори, графічне зображення, об'ємне формотворення, художнє слово, театралізацію. Поєднання образної мови театру і дизайну сприяє набуттю досвіду синестезії, що поглиблює творчий потенціал духовного світу вчителя й учнів. «Духовні важелі навчання» методом ігродизайну є не тільки значущими, а незримо провідними завдяки можливості вільної творчості з різних видів мистецтв. Відтак, ігродизайн, який діагностує «Божий дар» кожної юної особистості і сприяє її розвитку в різних видах художньо-ігрової діяльності, які синтезуються, спрямовує кінцевий вектор вище матеріально-естетичної сфери, – на духовну. Вважаємо, що здібності, які треба

розкрити і розвинути педагогу, це той інструмент завдяки якому особистість духовно зростає сама і той, хто споглядає її плоди творчості.

Художня творчість в ігродизайні, яка виникає в зоні безпосереднього чуттєвого контакту кожного учасника навчального колективу через свободу гри фантазії, уявлення, образного мислення, удосконалює не тільки їх практичні художньо-творчі здібності, а, що важливіше, розвиває духовні аспекти світогляду і характеру.

Пропонуємо деякі приклади духовного самовираження в ігродизайні студентів, які проявляються:

- а) у змістовному наповненні ігрової дизайн-діяльності. Особливо відчутно у зображеннях на релігійну тематику: макетуванні православних храмів, у малюванні й вишиванні образів Святих, створенні писанкових композицій-побажань, ляльково-вертепних театралізаціях;
- б) в естетичному ставленні до творчого процесу, яке виражається в якості виконання, максимальній старанності при виготовленні творчого завдання, що називається «з душею», втіленні любові у власні артефакти;
- в) у морально-активній, доброзичливій позиції, підтримці співучасників (особливо у театралізованому ігродизайні), у відповідальності за спільну справу;
- г) у змістовно-духовному сприйманні художньо-ігрової діяльності.

Духовний розвиток у процесі дизайн-діяльності забезпечується творчою спрямованістю особистості на єдність естетичного (об'єкт, явище або предмет) і релігійного, яка має позитивно-світоглядне, ціннісно-змістовне наповнення і здатна регулювати свідомість і творчі дії проектувальника. Нами виділено кілька рівнів, які необхідно враховувати в ході організації дизайн-освітнього процесу:

- 1) знання релігійно-духовних цінностей; 2) розуміння значення релігійно-духовних цінностей та їх оцінка; 3) емоційно-естетичне забарвлення цінностей; 4) практичне «опредмечення» ідеалів, почуттів, смаків у матеріалах; 5) об'єднання релігійних та естетичних цінностей в один духовний комплекс, який стає регулятором усвідомленої поведінки, в т. ч. ігрової дизайн-діяльності.

З цієї точки зору педагогічний дизайн прагне гуманістичної моделі спілкування, релігійно-духовного росту, розквіту креативних начал, виховання людини за образом і подобою Божою.